

Didactische tips voor de godsdienstles reportage 4 – globalisering en cultuur

Knooppunten als uitgangspunt in de godsdienstles

1. Bangalore in India is een stad vol **contrasten**.

- Er is het contrast tussen de traditionele cultuur en de cultuur die via de geglobaliseerde softwarecultuur is binnengekomen : tussen wat vastligt en wat voortdurend verandert.
- Maar ook de traditionele cultuur is er één van contrasten :
 - tussen de kasteloze en de rijke die zijn rijkdom minimaliseert ;
 - tussen de ecologische vluchtelingen die economische vluchtelingen worden en de rijke familie die elke morgen een rijsttekening maakt voor het huis om de kwade invloeden buiten te houden ;
 - tussen de armen in de sloppenwijken die dikwijls geen werk hebben en dus niets te eten hebben en de rijke familie die helaas niet altijd de tijd heeft om op bananenbladeren te eten ;
 - tussen de kasteloze die nog geen glas water krijgt en de rijke mevrouw die zich met haar stichting inzet voor kinderen met een handicap en voor de ecologische problematiek.

2. **Wat is cultuur?** Adit zegt dat de softwarecultuur alles voortdurend verandert : hoe mensen denken, hoe ze leven en dingen doen, hun sociale en persoonlijke leven. Hoe diepgaand is een traditionele cultuur dan? Hoe snel wordt die vervangen door een cultuur die gericht is op consumentisme? Wat is oppervlakkig en wat is diepgaand? Welke rol speelt religie? Veranderen economische omstandigheden een traditionele cultuur? Wat zullen de gevolgen zijn? Een ontworpen samenleving? Waar ligt de oorzaak?

3. **Opvattingen over rijkdom en armoede en over solidariteit** zijn blijkbaar anders in de traditionele hindoecultuur dan in de westerse cultuur. "Het getuigt van slechte smaak om te zeggen dat je rijk bent." Hoe fatalistisch is de kasteloze : "Of we nu betaald worden of niet, wat we zeker krijgen zijn ziekten."? Welke rol speelt de religie?

4. De kritische uitspraken van de Human Resources Manager doen nadenken over een **arbeidsethos** : "Het volstaat niet dat je geld binnenbrengt voor je gezin. Je moet je gezin ook psychologisch, emotioneel en geestelijk steunen." Ze vindt softwaremensen "te beperkt". Welk arbeidsethos ontwikkelen we zelf? Hoe zien we de relatie tussen arbeid en vrije tijd? Wie bepaalt ons arbeidsethos? Hebben we een keuze of worden we helemaal gedetermineerd door de economie?

Didactische aanzet :

Het is belangrijk om met de leerlingen de verschillende contrasten op het spoor te komen.

Daartoe schreven we de belangrijkste passages van het filmpje uit. Hiermee kunnen leerlingen nog beter de contrasten opsporen. Je kan ook de leerlingen bij een herbekijken van de reportage in twee groepen delen. Eén groep let op de elementen van traditionele cultuur. De andere groep op elementen van de 'nieuwe cultuur'.

- Let op de 'contrastbeelden' in het begin van het filmpje.
- Software-ingenieur die in VS werkt : "meer verdienen en de nieuwe wereld zien"
- De kasteloze straatveger :
 - o "Ik ben een kasteloze. In deze straat wonen rijken en brahmanen van de hoogste kaste. Ze zullen me zelfs geen kop water geven als ik hier werk."
 - o "Of we nu betaald worden of niet, wat we zeker krijgen zijn ziekten. Het weinige geld dat we verdienen gaat naar het ziekenhuis."
- Nanditha Krishna :
 - o Rijsttekening in de vroege aanbrenge voor het huis : "Om aan te geven dat alles goed gaat in huis. Het is ook een bescherming tegen kwade invloeden in huis. De bedoeling is dat het een gelukkige dag wordt."
 - o Opvatting over rijkdom : "Geen enkele Indiër zal zeggen dat hij rijk is. Het getuigt van slechte smaak om te zeggen dat je rijk bent. Zelfs een heel rijke man zal zijn rijkdom minimaliseren. Dat is onze cultuur."
 - o "Traditioneel eten we op een bananenblad. Daar is nu niet veel meer tijd voor. We doen het wel bij feesten."
 - o Luisteren naar heilige gezangen : mediteren en persoonlijk gebed ; avond- en morgenmeditatie.
 - o Stichting : werken met mentaal gehandicapte kinderen en aandacht voor de milieuproblematiek in India ("behoud van het ecologisch erfgoed")
- "Ecologische vluchtelingen die economische vluchtelingen worden" : bewoners van de sloppenwijk (werkonzekerheid)
- Softwarefirma Mascot met klanten over de hele wereld : steun leveren (bijvoorbeeld aan General Motors) de klok rond, 365 dagen per jaar (problemen worden opgelost binnen het uur)
- Human Resources Manager (HRM) van Mascot : "Het volstaat niet dat je geld binnenbrengt voor je gezin. Je moet je gezin ook psychologisch, emotioneel en geestelijk steunen. Maar dat kunnen ze gewoon niet vanwege de werkuren. Onze mensen werken gemiddeld 12 tot 14u per dag."
- Adit : "De software-industrie verandert alles voortdurend. Hoe mensen denken, hoe ze leven en dingen doen. Hun sociale en persoonlijke leven alles. Neem nu de winkels : niemand gaat er binnen zonder iets te kopen."
- HRM van Mascot : "Ze consumeren heel veel en willen altijd het nieuwste. Je moet je vertonen op die plaatsen. "
- Adit : "Bangalore heeft het grootste aantal pubs van heel India. Het sociale leven is naar de pubs gekomen. Het weekend voor de mensen in Bangalore is naar de pubs gaan."
- HRM van Mascot : "Ik trek heel weinig op met softwaremensen. Ik vind ze te beperkt."
- Het filmpje eindigt opnieuw met 'contrastbeelden'.

Over het arbeidsethos in verschillende culturen en religies, vind je interessante achtergrondinfo en didactische aanzetten in de 'In de Kijker' op de website THOMAS (www.godsdienstonderwijs.be) : "Je leven of je werk" (nr.31)

Link:

http://www.kuleuven.be/thomas/secundair_onderwijs/in_de_kijker/31_werklevens.php

Over arbeid in het hindoeïsme :

"In het hindoeïsme beargumenteert men de deugd van de arbeid vanuit de karmaleer. Karma verklaart het heden uit het verleden en roept op tot waakzaamheid ten opzichte van de toekomst. Dit heeft niet alleen relevantie voor de beide uiteinden van geboorte en dood, maar ook voor het dagelijks leven.

De wijze waarop de ziel reïncarneert hangt af van het karma. Mensen die zich in dit leven niet goed gedragen hebben worden in een volgend leven bijvoorbeeld een hond of een invalide. Het uiteindelijke doel is éénwording van het *Atman* van het individu met de wereldziel *Brahman*. Een logisch gevolg van deze leer is het kastenstelsel: afhankelijk van het gedrag uit vorige levens leeft men in een hogere of lagere kaste of klasse. De Hindoeïsmemaatschappij is traditioneel verdeeld in vier groepen. Opvallend is dat de kastenverdeling gebeurt volgens de status van een bepaald beroep. Beroep en graad van verlossing hangen duidelijk nauw samen. De vier kasten zijn de *Brahmanen* (priesters), *Kshatriya's* (edelen en soldaten), *Vaishya's* (kooplieden) en *Sudra's* (dienaren). Buiten het kastenstelsel zijn er mensen die werk doen wat als vuil of ondergeschikt wordt gezien, zoals de straatvegen. Zij werden wel 'onaanraakbaren' genoemd, maar staan tegenwoordig wel bekend als de 'geregistreerde kaste'. In het verleden werd het kastenstelsel streng toegepast en raakten mensen van hogere en lagere kasten nooit vermengd. Tegenwoordig is het minder strikt, maar heeft het kastensysteem nog steeds invloed op de plaats waar mensen wonen, op wat voor baan ze hebben en met wie ze trouwen.

De verlossing of bevrijding uit de eindeloze cyclus van dood en wedergeboorte, *samsara*, betekent dat de ziel, het hoogste zelf of *Atman*, zijn uiteindelijke bestemming bereikt. Het is dus niet zo dat de Hindoeïsmeeen waarde hecht aan het leven aangezien hij toch telkens terug komt. Hij zal daarentegen juist zo 'goed' mogelijk proberen om te gaan met zijn leven teneinde te ontsnappen aan de voortdurende kring van wedergeboortes.

Er zijn vier wegen die tot deze bevrijding en verlossing kunnen leiden. Het zijn heel verschillende wegen die de mens tot hetzelfde doel brengen.

De weg naar bevrijding en verlossing door (1) *kennis*, (2) door *liefde*, (3) door *werk* en (4) door *psychofysieke oefeningen*. De derde weg is die van de karma yoga, de weg van het werk. Deze weg kan beoefend worden in zowel de jnanamodus (door kennis te vergaren) als de bhakti-modus (door toegewijde dienstbaarheid). Het is de oudste heilsweg, die gekenmerkt wordt door werken en offers. De gelovige brengt offers aan de goden voor gezondheid, een lang leven en rijkdom. (Tworuschka, p 80.)

*Hij, die het werk doet dat gedaan behoort te worden,
zonder de vruchten ervan te eisen,
is een sannyasi, is een yogi;*

*niet degene die het offervuur niet ontsteekt
en geen riten verricht.
(Bhagavad-Gita, VI:1)*

In het Hindoeïsme lijkt arbeid heel centraal te staan aangezien het gebruikt wordt als norm voor de onderverdeling in kasten en aangezien het als één van de vier wegen tot verlossing beschouwd wordt. Anderzijds is arbeid niet alles bij de Hindoes, ondanks het determinerende kastensysteem en de sterke nadruk op arbeid, zijn er ook nog drie andere wegen tot bevrijding.